

Heimwee naar vereeuwiging

Werk van Fernando Pessoa bij De Arbeiderspers:

Gedichten

Ode van de zee

Het boek der rusteloosheid (Privé-domein nr. 166)

Mijn droom is van mij (Privé-domein nr. 204)

Lissabon. Wat de toerist moet zien

De stoïcijn

Het uur van de Duivel

Boodschap

De anarchistische bankier

Oden

Herostratus

De hoeder van kudden

Brieven 1905-1919

Liefdesbrieven 1920/1929-1932

Brieven 1921-1935

Boek der rusteloosheid (herziene editie)

Gedichten 1913-1922

Gedichten 1923-1935

De metafysische ingenieur

Heimwee naar vereeuwiging

Fernando Pessoa: het ik als vreemde (August Willemsen over Fernando Pessoa)

Fernando Pessoa

Heimwee naar vereeuwiging

De Engelse gedichten

*Vertaald door Maarten Asscher
en August Willemsen*

Uitgeverij De Arbeiderspers
Amsterdam · Antwerpen

Deze uitgave is mede tot stand gekomen dankzij een subsidie van het Instituto Português do Livro e das Bibliotecas.

Copyright Nederlandse vertaling © 2010 M. Asscher en erven A. Willemsen / BV Uitgeverij
De Arbeiderspers, Amsterdam
Copyright nawoord © M. Asscher
Oorspronkelijke titel: *Poesia Inglesa 1 en 11*
Oorspronkelijke uitgave: Assírio & Alvim, Lissabon

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam. *No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam.*

Omslagontwerp: Steven van der Gaauw
Foto omslag: Pessoa, gefotografeerd door Vitoriano Braga

ISBN 978 90 295 7228 6 / NUR 306

www.arbeiderspers.nl

Inhoud

Bruilofsdicht 7

Antinoüs 37

35 sonnetten 63

Inscripties 135

Verspreide gedichten 165

Nawoord *door Maarten Asscher* 181

Bruiloftsdicht

EPITHALAMIUM

I

Set ope all shutters, that the day come in
Like a sea or a din!
Let not a nook of useless shade compel
Thoughts of the night, or tell
The mind's comparing that some things are sad,
For this day all are glad!
'Tis morn, 'tis open morn, the full sun is
Risen from out the abyss
Where last night lay beyond the unseen rim
Of the horizon dim.
Now is the bride awaking. Lo! she starts
To feel the day is home
Whose too-near night will put two different hearts
To beat as near as flesh can let them come.
Guess how she joys in her feared going, nor opes
Her eyes for fear of fearing at her joy.
Now is the pained arrival of all hopes.
With the half-thought she scarce knows how to toy.
Oh, let her wait a moment or a day
And prepare for the fray
For which her thoughts not ever quite prepare!
With the real day's arrival she's half wroth.
Though she wish what she wants, she yet does stay
Her dreams yet mergèd are
In the slow verge of sleep, which idly doth
The accurate hope of things remotely mar.

BRUILOFTSDICHT

I

Open de blinden, laat het daglicht komen,
Dreunend, zoals de zeeën stromen!
Moge geen loze schaduw de gedachten
Terugvoeren naar de nacht en
Ons spreken van vroegere treurigheden,
Want vreugde is het heden!
't Is dag, klaarlichte dag, de zonnepracht,
Verrezen uit de nacht,
Heeft van de horizon zich losgemaakt,
Haar donk're boei geslaakt.
De bruid wordt wakker. O! zij weet met smarten
Dat nu de dag begint
Waarvan de té nabije nacht twee harten
Zo dichtbij zal doen slaan als 't vlees hen bindt.
Zie hoe zij vreugd put uit haar vrees, hoe zij
De ogen sluit angstvallig voor haar vreugd.
De pijn van alle hoop is nu nabij
En het zijn twee gedachten, geen die deugt.
Laat haar nog even wachten, nog één dag,
Zich voorbereiden op de slag
Waarop haar geest zich nooit kan voorbereiden!
De dag breekt aan, het is haar boos te moede.
Al wenst ze en verlangt ze wat haar wacht,
Ze laat zich nog door droomgestalten leiden
En in wat zij tevoren duid'lijk zag
Verwart zij nu het kwade met het goede.

II

Part from the windows the small curtains set
 Sight more than light to omit!
 Look on the general fields, how bright they lie
 Under the broad blue sky,
 Cloudless, and the beginning of the heat
 Does the sight half ill-treat!
 The bride hath wakened. Lo! she feels her shaking
 Heart better all her waking!
 Her breasts are with fear's coldness inward clutched
 And more felt on her gown,
 That will by hand other than hers be touched
 And will find lips sucking their budded crown.
 Lo! the thought of the bridegroom's hands already
 Feels her about where even her hands are shy,
 And her thoughts shrink till they become unready.
 She gathers up her body and still doth lie.
 She vaguely lets her eyes feel opening.
 In a fringed mist each thing
 Looms, and the present day is truly clear
 But to her sense of fear.
 Like a hue, light lies on her lidded sight,
 And she half hates the inevitable light.

III

Open the windows and the doors all wide
 Lest aught of night abide,
 Or, like a ship's trail in the sea, survive
 What made it there to live!
 She lies in bed half waiting that her wish
 Grow bolder or more rich

Schuif de gordijnen weg van 't raam, die 't zicht
 Meer weren dan het licht!
 Zie onder deze hemel blauw en wijd
 En wolkeloos, de velden uitgespreid,
 Merk hoe de zomerhitte die begint
 Het oog bijkans verblindt!
 De bruid ontwaakt. Maar hoe haar bonzend hart
 Al haar ontwaken tart!
 Haar borsten krimpen in van angst en koude
 Maar voelen groter aan,
 Borsten die and're handen vast gaan houden,
 Waar vreemde lippen over zwerven gaan.
 O, de gedachte alleen al aan die handen
 Betast haar waar zij zelf niet durft te voelen,
 Tot zij onzeker wordt tot in haar ingewanden.
 Haar lijf vermant zich maar blijft liggen woelen.
 Haar ogen voelt ze langzaam opengaan.
 Als in een nevel staan
 De dingen, ook al is de dag klaarlicht,
 Omdat ze voor angst zwicht.
 't Is of haar ogen met een tint beslaan.
 Ze haat het onvermijdelijke licht.

Open ramen en deuren wagenwijd
 Opdat niets van de nacht beklijft,
 Of, als het kielzog van een schip, verglijdt
 Zonder een spoor dat blijft!
 Ze ligt in bed en hoopt dat haar verlangen
 Brutaler, sterker worden mag,

To make her rise, or poorer, to oust fear,
And she rise as a common day were there.
That she would be a bride in bed with man
The parts where she is woman do insist
And send up messages that shame does ban
From being dreamed but in a shapeless mist.
She opes her eyes, the ceiling sees above
Shutting the small alcove,
And thinks, till she must shut her eyes again,
Another ceiling she this night will know,
Another house, another bed, she lain
In a way she half guesses; so
She shuts her eyes to see not the room she
Soon will no longer see.

IV

Let the wide light come through the whole house now
Like a herald with brow
Garlanded round with roses and those leaves
That love for its love weaves!
Between her and the ceiling this day's ending
A man's weight will be bending.
Lo! with the thought her legs she twines, well knowing
A hand will part them then;
Fearing that entering in her, that allowing
That will make softness begin rude at pain.
If ye, glad sunbeams, are inhabited
By sprites or gnomes that dally with the day,
Whisper her, if she shrink that she'll be bled,
That love's large bower is doored in this small way.

Sterker dan de gedachten die haar prangen,
En haar doet opstaan als voor een gewone dag.
Een man in bed te hebben, bruid te wezen
Is al wat vrouw in haar is haar gebiedt,
Het stuurt signalen die schroom haar verbiedt
Scherper dan in een vage droom te lezen.
Nu opent zij de ogen, ziet omhoog,
Ziet het plafond, de grens van haar alkoof
En denkt, met tegenzin,
Aan een ander plafond, vannacht het hare,
Een ander huis, een ander bed, waarin
Zij niet weet wat zij zal ervaren;
Dus sluit zij weer de ogen om de muren
Niet meer te zien in deze laatste uren.

IV

Nu vulle het volle licht het huis met leven
Als een heraut gekroond
Met rozenkransen en bloemen geweven
Door liefde als zij liefde toont!
Zij weet dat, eer de dag zal zijn verstreken,
Zij onder 'n mannenlijf zal zijn bezweken
En kruist de benen stijf over elkaar
Beseffend dat een hand ze straks zal scheiden;
Ze vreest dat zwichten voor dit binnengaan in haar
Een pijn is die tot tederheid kan leiden.
Als gij, o blijde zonnestrallen, zijt bewoond
Door feeën van velerlei licht en kleur,
Zeg haar, als zij zich bang voor bloed betoont,
Dat groot genot gaat door een kleine deur.

Now will her grave of untorn maidenhood
 Be dug in her small blood.
 Assemble ye at that glad funeral
 And weave her scarlet pall,
 O pinings for the flesh of man that often
 Did her secret hours soften
 And take her willing and unwilling hand
 Where pleasure starteth up.
 Come forth, ye moted gnomes, unruly band,
 That come so quick ye spill your brimming cup;
 Ye that make youth young and flesh nice
 And the glad spring and summer sun arise;
 Ye by whose secret presence the trees grow
 Green, and the flowers bud, and birds sing free,
 When with the fury of a trembling glow
 The bull climbs on the heifer mightily!

Sing at her window, ye heard early wings
 In whose song joy's self sings!
 Buzz in her room along her loss of sleep,
 O small flies, tumble and creep
 Along the counterpane and on her fingers
 In mating pairs. She lingers.
 Along her joined-left legs a prophecy
 Creeps like an inward hand.
 Look how she tarries! Teel her: fear not glee!
 Come up! Awake! Dress for undressing! Stand!
 Look how the sun is altogether all!
 Life hums around her senses petalled close.

Nu wordt haar graf van gave maagd'lijkheid
 Gedolven en in weinig bloed gebaad.
 Komt, gij, naar die blijde lijkplechtigheid
 En weeft haar rode doodsgewaad,
 O hunkeringen naar 't lijf van een man
 Die vaak haar willige en onwillige hand
 In stille, zoete uren met u mede hebt genomen
 Naar waar genot ontspringt.
 Komt, ordeloze bent, grillige gnomen,
 Die in uw haast begint eer gij bezint;
 Die jeugd geeft aan de jeugd en aan 't vlees bloed,
 Die lentezon en zomer rijzen doet;
 Die door uw stille kracht de bomen fier
 Doet groeien, bloemen bloeien, vogels zingen,
 Wanneer stralend van lust en kracht de stier
 Ruw en reusachtig de koe komt bespringen!

Zingt aan haar raam wanneer de dag begint,
 Gij vogels in wier zang vreugde zelf zingt!
 Zoemt in haar kamer, in haar slaaploosheid,
 O vliegjes, buitelt, kruipt over haar spreij,
 Over haar vingers in parende paren.
 Zij ligt nog steeds te staren.
 Een voorgevoel over haar dichte dijen
 Komt als een steelse hand gegleden.
 Zie hoe zij draalt! Zegt haar: vreest geen vermeien!
 Op! Op! Ontwaak! Kleed u voor het ontkleden!
 Zie hoe de zon schijnt op dit tafereel!
 Het leven zoemt rond bloemen van haar zinnen.

Come up! Come up! Pleasure must the befall!
Joy to be plucked, o yet ungathered rose!

VII

Now is she risen. Look how she looks down,
After her slow down-slid night-gown,
On her unspotted while of nakedness
Save were the beast's difference from her white frame
Hairily triangling black below doth shame
Her to-day's sight of it, till the caress
Of the chemise cover her body. Dress!
Stop not, sitting upon the bed's hard edge,
Stop not to wonder at by-and-bye, nor guess!
List to the rapid birds i'th' window ledge!
Up, up and washed! Lo! she is up half-gowned,
For she lacks hands to have power to button fit
The white symbolic wearing, and she's found
By her maids thus, that come to perfect it.

VIII

Look how over her seeing-them-not her maids
Smile at each other their same thought of her!
Already is she deflowered in others' thoughts.
With curious carefulness in inlocked braids,
With hands that in the sun minutely stir,
One works her hair into concerted knots.
Another buttons tight the gown; her hand,
Touching the body's warmth of life, doth band
Her thoughts with the rude bridegroom's hand to be.
The first then, on the veil placed mistily,

Op! Op! Sta op! Vreugde is nu uw deel!
O ongeplukte roos, genot gaat nu beginnen!

VII

Ze is opgestaan. Zie hoe zij neerwaarts ziet
Op wat het afgegleden hemd haar te zien biedt:
Haar naaktheid, nu nog blank en zonder vlek
Behalve op die beestachtige plek,
De zwartbeharde driehoek daarbeneden
Die zij vandaag met afschuw ziet, totdat
Het onderhemd zacht glijdt over haar leden.
Blijf nu niet zitten op de bedrand! Ga u kleden!
Blijf nu niet gissen naar het hoe of wat!
Hoor van de vogelen het bruidsmotet!
Zij heeft gebed nu, is half aangekleed
Want haar handen missen de kracht om het
Symbolisch wit gewaad te knopen. En alreeds
Zijn daar de kamermeisjes voor 't toilet.

VIII

Zie hoe haar meisjes, die zij zogenaamd negeert,
Glimlachen tot elkaar, hetzelfde denkend!
In hun gedachten is zij reeds gedefloreerd.
Eén, met bijzond're zorg en met volleerd
Gebaar, de vingers in het zonlicht zwenkend,
Bindt haar de haren in kunstige strengen.
Een ander knoopt de bruidsjurk strak; haar hand,
Die 't warme lichaam raakt, brengt haar gedachten in verband
Met deze and're, harde hand, nog onbekend.
De eerste legt, het hoofd opzij gewend,

Lays on her head, her own head sideways leaning,
The garland soon to have no meaning.
The other, at her knees, makes the white shoon
Fit close the trembling feet, and her eyes see
The stockinged leg, road upwards to that boon
Where all this day centres its revelry.

IX

Now is she gowned completely, her face won
To a flush. Look how the sun
Shines hot and how the creeper, loosed, doth strain
To hit the heated pane!
She is all white, all she's awaiting him.
Her eyes are bright and dim.
Her hands are cold, her lips are dry, her heart
Pants like a pursued hart.

X

Now is she issued. List how all speech pines
Then bursts into a wave of speech again!
Now is she issued out to where the guests
Look on her daring not to look at them.
The hot sun outside shines.
A sweaty oiliness of hot life rests
On the day's face this hour.
A mad joy's pent in each warm thing's hushed power.

Op háár hoofd, op de sluier, de guirlande
Die er straks in 't geheel niet meer toe doet.
De ander, knielend, schuift met vlugge handen
De witte schoen aan de bevende voet
Tot zij, omhoogziend langs het kousenbeen, ontwaart
Waar deze dag het centrum van genot bewaart.

IX

Zij is geheel gekleed nu, haar gelaat
In blos. Het zonlicht baadt
De aard' in warmte en licht en kruipt alras
Naar 't gloeiend vensterglas!
Zij is in 't wit, zij wacht hem, ongedurig.
Haar blik is dof én vurig.
De handen koud, de lippen droog, haar hart
Hijgt als 't gejaagde hert.

X

Nu is zij uitgegaan. Spreken doet pijn
Tot zij weer uitbarst in een woordenstroom!
Zij is gegaan naar waar de gasten zijn
Die zien hoe zij hen aan te zien vermijdt.
De zon is heet, de lucht is loom.
Een olieachtig zweet van leven ligt
Op het gelaat van de reeds hete ochtendtijd.
Een wilde vreugde zindert in elk ding verdicht.

XI

Hang with festoons and wreaths and coronals
 The corridors and halls!
 Be there all round the sound of gay bells ringing!
 Let there be echoing singing!
 Pour out like a libation all your joy!
 Shout, even ye children, little maid and boy
 Whose belly yet unfurred yet whitely decks
 A sexless thing of sex!
 Shout out as if ye knew what joy this is
 You clap at in such bliss!

XII

This is the month and this the day.
 Ye must not stay.
 Sally ye out and in warm clusters move
 To where beyond the trees the belfry's height
 Does in the blue wide heaven a message prove,
 Somewhat calm, of delight.
 Now flushed and whispering loud sally ye out
 To church! The sun pours on the ordered rout,
 And all their following eyes clasp round the bride:
 They feel like hands her bosom and her side;
 Like the inside of the vestment next her skin,
 They round her round and fold each crevice in;
 They lift her skirts up, as to tease or woo
 The cleft hid thing below;
 And this they think at her peeps in their ways
 And in their glances plays.

Siert met festoenen, met slingers en kransen
 De gangen en de transen!
 Laat overal vrolijke bellen tink'len!
 Laat alom zang weerklinken!
 Stort als een plengdrank uit geheel uw vreugd!
 Juicht, kinderen, ook gij, wier prille jeugd
 Niet méér legt dan een blonde donzen vacht
 Op een seksloos geslacht!
 Ja, juicht als waart ge u de vreugd bewust
 Die ge toejuicht in zulk een zielenrust!

Dit is de maand en dit de dag.
 En 't uur dat u niet langer talmen mag.
 Gaat heen nu, goede mensen, groep na groep,
 Naar waar voorbij het bos de klokkentoren
 Doorheen de wijde blauwe lucht zijn roep,
 Een weinig langzaam, tot genot laat horen.
 De zon straalt op de opgewonden stoet
 Die zich luid fluisterend ter kerke spoedt
 En aller ogen hechten zich nu de bruid:
 Zij gaan als handen naar haar boezem uit,
 Haar heupen; als de binnenzij van haar gewaad
 Voelen ze elke ronding, elke naad;
 Tillen haar rok op, als een kitteling
 Van het gespleten, daar verscholen ding;
 En wat zij van dat alles denken blijkt
 Uit hoe eenieder naar haar lacht en kijkt.

XIII

No more, no more of church or feast, for these
Are outward to the day, like the green trees
That flank the road to church and the same road
Back from the church, under a high sun trod.
These have no more part than a floor or wall
In the great day's true ceremonial.
The guests themselves, no less than they that wed,
Hold these as nought but corridors to bed.
So are all things, that between this and dark
Will be passed, a dim work
Of minutes, hours seen in a sleep, and dreamed
Untimed and wrongly deemed.
The bridal and the walk back and the feast
Are all for each a mist
Where he sees others through a blurred hot notion
Of drunk and veined emotion.
And a red race runs through his seeing and hearing
A great carouse of dreams seen each on each,
Till their importunate careering
A stopped, half-hurting point of mad joy reach.

XIV

The bridegroom aches for the end of this and lusts
To know those paps in sucking gusts,
To put his first hand on that belly's hair
And feel for the lipped lair,
The fortress made but to be taken, for which
He feels the battering ram grow large and itch.
The trembling glad bride feels all the day hot
On that still cloistered spot

XIII

Genoeg van kerk of feest! Want zij zijn slechts
De buitenkant, zoals de bomen links en rechts
Van deze weg waarover men ter kerke gaat
En terug, onder een zon die hoger staat.
Die dingen zijn niet meer dan het tapijt, de muren
Voor het ware gebeuren dat zij vierden.
De jonggehuwden, en de gasten in toilet,
Beschouwen ze als niet meer dan de weg naar 't bed.
En zo zal alles, tot aan 't avonduur,
Verstrijken in een clair-obscur
Van uren en minuten, als in dromen,
Half ingebeeld, half waargenomen.
De trouwerij, de wandeling, het feest
Zijn voor beiden een mist
Waarin hij dronken, vaag, oververhit
De dingen dubbelziet.
En een bloedrode drang stuwt door zijn brein,
Een roes van op elkaar gestulpte dromen,
Tot hij, aan 't eind van zijn Latijn,
Ook aan de grens van pijn en vreugde is gekomen.

XIV

Hij heeft genoeg van 't feest, hij smacht ernaar
Die borsten te betasten en te zuigen tot
Zijn hand zal gaan naar het driehoekig haar
En voelt in de gelipte grot,
De vesting die voor zwichten is bedoeld,
Waarvoor hij zijn stormram groeien en gloeien voelt.
De blijde bange bruid, zo lang de dag al duurt,
Voelt hitte op die plek, nu nog ommuurd,

Where only her nightly maiden hand did feign
A pleasure's empty gain.
And, of the others, most will whisper at this,
Knowing the spurt it is;
And children yet, that watch with looking eyes,
Will now thrill to be wise
In flesh, and with big men and women act
The liquid tickling fact
For whose taste they'll in secret corners try
They scarce know what still dry.

xv

Even ye, now old, that to this come as to
Your past, your own joy throw
Into the cup, and with the younger drink
That which now makes you think
Of what love was when love was. (For not now
Your winter thoughts allow.)
Drink with the hot day, the bride's sad joy and
The bridegroom's haste unreined,
The memory of that day when ye were young
And, with great paeans sung
Along the surface of the depths of you,
You paired and the night saw
The day come in and you did still pant close,
And still the half-fallen flesh distending rose.

xvi

No matter now or past or future. Be
Lover's age in your glee!